

УДК 316.013

МОЖЛИВОСТІ ЗАЛУЧЕННЯ СЕМІОТИЧНОГО ПІДХОДУ ДО АНАЛІЗУ МІСЬКОГО ПРОСТОРУ

Міхно Надія Костянтинівна – кандидат соціологічних наук, доцент кафедри соціології Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара; докторант кафедри прикладної соціології та соціальних комунікацій Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, пл. Свободи, 6, Харків, 61022, Україна, krupskayanadiya@gmail.com, ORCID ID <https://orcid.org/0000-0001-8120-7182>

Mikhno Nadiya – PhD in Sociological Science, Associate Professor, Department of Sociology, Oles Honchar Dnipro National University; Postdoctoral researcher in the School of Sociology V. N. Karazin Kharkiv National University, 4 Svobody sq., Kharkiv 61022, Ukraine, krupskayanadiya@gmail.com, ORCID ID <https://orcid.org/0000-0001-8120-7182>

Основна увага в статті зосереджена на аналізі евристичного потенціалу семіотичного підходу в дослідженні міського простору. Зафіксувавши в якості об'єкту дослідження місто як культурний текст та відштовхуючись від методологічних орієнтирів соціокультурного підходу та постструктуралістських опцій аналізу запропоновану в якості предметної сфери дослідження сприймати знаково-символічний простір міста крізь призму семіотичної оптики. Місто як соціокультурний феномен, відтак, може розглядатися як сукупність знакових об'єктів. В якості теоретичного підґрунтя простежено еволюцію поглядів ряду зарубіжних вчених, зокрема зосереджено увагу на наукових роботах таких дослідників як В. Беньямін, Р. Барт, К. Леві-Стросс, Ч. Дженкс, К. Лінч, Г. Зіммель. В якості базисних робіт в напрямку семіотичної аналітики виділено праці Ф. де Соссюра, Ч. Пірса, Ч. Морріса, Ю. Лотмана. Відмічено, що важливим моментом теоретичної еволюції поглядів на семіотичний аналіз є запропоновані положення Ф. де Соссюром щодо стала основою структуралізму і постструктуралізму, дозволяє аналізу мови, як і будь-якої знакової системи, у вигляді структури з фіксованою відповідністю знаків та значень. Дана теза присутня в межах структуралізму та постструктуралізму. Проаналізовано, що ідеї «трикутника Фреге» та «трикутника Одена-Річардса» в дослідженні міст суттєво розширює потенціал урбаністичних досліджень. Підкреслено, що застосування інструментів семіотичного підходу дозволяє поєднати аналітику знаково-символічної системи міста та простору міської повсякденності в напрямку визначення індексних, іконічних, символічних знаків у міському просторі та простеження специфіки процесів денотації ряду об'єктів міського простору – будівель, ландшафтних просторів, публічних місць та транспортних комунікацій.

Ключові слова: міський простір, семіотика, знак, символ, культурний текст.

The main focus of the article is on the analysis of the heuristic potential of the semiotic approach in the study of urban space. Having identified the city as a cultural object as a research object, and starting from the methodological orientations of the sociocultural approach and post-structuralist analysis options, it is proposed to perceive the symbolic space of the city through the lens of semiotic optics as a subject area of research. The city as a socio-cultural phenomenon can therefore be considered as a collection of landmark objects. In order to understand the methodological potential of semiotics for city analysis, it is first of all necessary to consider the genesis of semiotic ideas and try to adapt them to city analysis as a landmark space. As a theoretical basis, the evolution of the views of a number of foreign scientists has been traced, in particular the attention has been paid to the scientific works of V. Benjamin, R. Bart, K. Levy-Strauss, C. Jenks, K. Lynch, and G. Simmel. The works of F. de Saussure, C. Pierce, C. Morris, Y. Lotman are distinguished as basic works in the field of semiotic analytics. An important aspect of the theoretical evolution of views on semiotic analysis is the proposed position of F. de Saussure on the basis of structuralism and poststructuralism, allowing the analysis of language, as well as any sign system, in the form of a structure with a fixed correspondence of signs and meanings. This thesis is present within the framework of structuralism and post structuralism. It is analyzed that the ideas of the "Frege triangle" and the "Oden-Richards triangle" in the study of cities significantly expand the potential of urban studies. It is emphasized that the use of tools of the semiotic approach allows to combine the analysis of the symbolic-symbolic system of the city and the space of urban everyday life.

Keywords: urban space, semiotics, sign, symbol, cultural text.

В сучасному світі особливу увагу дослідників привертають міста як динамічно розвинуті простори існування людей. Місто являє собою складну систему зв'язків та комунікацій. У науковому просторі одночасно представлено низку методологічних підходів до аналізу феномену міст. У даній публікації, ми пропонуємо звернути увагу на соціокультурну детермінацію міського простору та відповідну можливість

поєднати соціокультурну оптику аналізу із евристичними можливостями семіотичного підходу. Змістовним і влучним є твердження київської соціологині Л. Малес щодо гносеологічних та евристичних можливостей стратегії соціокультурного підходу, що дає змогу використовувати такі його переваги: «інтегрований соціокультурним аналізом міждисциплінарний досвід наближує та урівноважує соціологію антропоцентричними підходами; соціокультурний аналіз демонструє, що осмислення і концептуалізація набутків суміжних дисциплін – антропології, історії, семіотики – становить зону розвитку соціології. Таким чином забезпечується розширення її предмету завдяки повноті охоплення приватної та публічної сфери; поглиблення об'єкту та джерел соціологічної інформації, котрою стає уся розмаїтість знаково-символічного простору. Разом з тим соціологічний погляд на суміжні соціогуманітарні пізнавальні стратегії дозволяє здійснити їх інакше концептуальне тлумачення, виявити нові можливості й обмеження» [8, с. 12].

В межах даної публікації, базуючись на постулатах соціокультурної оптики аналізу та залучаючи окремі положення постструктуралізму щодо сприйняття культури як тексту, відповідно до авторської тези пропонується розглядати місто як культурний текст. Конкретизуючи ряд аспектів даного аналітичного погляду, пропонуємо звернути увагу на кейс залучення можливостей семіотичного аналізу до вивчення символічного простору міста.

Постає логічне запитання: які моделі аналізу можливо залучити, використовуючи семіотику як оптику соціологічного аналізу міста?

Відповідно, в першу чергу, доречним є звернути увагу на особливості застосування семіотичного підходу як методологічного інструменту аналізу простору міста. Ряд дослідників відмічають, що знакова система характеризується певним модусом і передає специфічний смисл, заміщає, інтерпретує структури-моделі об'єктивної дійсності і фіксує відносини між ними [Воронкова, 2010]. А отже, семіотика дозволяє проводити аналіз способів маркування міського простору, що нас оточує. Як відмічає київська дослідниця О. Жулькевська, семіотичне кодування закріплюється в мовних знаках, в трансляції історичної пам'яті, а також у сприйнятті людиною не тільки сьогодення, але й майбутнього і минулого. У знаках міста кодується сприйняття і розуміння людиною навколишнього середовища, надання йому певних смислів, розрізнення особистого простору і його співвідношення з простором Іншого, з простором Усіх. Тому-то для дослідження міста необхідно звернення до аналізу семіотичного сенсу міського простору [3, с. 63].

По-друге, семіотичний підхід дозволяє вивчати знаки як форми відображення інформації про місто та містян, а знакові системи як матриці інтерпретації даних щодо міста. Місто як соціокультурний феномен, відтак, може розглядатися як сукупність знакових об'єктів. Вихідним положенням у застосуванні семіотичного підходу є твердження українського дослідника політичної урбаністики Д. Співака про те, що місту, яке є змістовно багатим і структурно складним утворенням, відображає особливості людського сприйняття світу, а також об'єктивні закономірності співіснування містян на урбанізованому просторі, властива символічність. Для того, щоб зрозуміти методологічний потенціал семіотики для аналізу міста, доцільно насамперед розглянути генезу семіотичних ідей і спробувати адаптувати їх до аналізу міста як знакового простору [11, с. 18].

Зауважимо, що історіографічний погляд на розвиток семіології дозволяє визначити пріоритетні схеми аналізу міського простору в контексті вивчення міста як культурного тексту. Семіотичний підхід до дослідження міста знайшов своє втілення в роботах деяких зарубіжних і вітчизняних науковців. Вивчення простору міської культури почалося в науці в XIX столітті, а у XX столітті – дані дослідження отримали подальший розвиток. Відмітимо, що символіку архітектури та семіотику міста досліджували такі вчені, як В. Беньямін, Р. Барт, К. Леві-Стросс, Ч. Дженкс, К. Лінч, Г. Зіммель. У цьому контексті Р. Барт увів поняття «семіотика простору», Ч. Дженкс розглядав місто в контексті категорій «текст, код, знак, синтаксис, семантика простору», К. Лінч надав репрезентацію образу міста [14, с. 215]. Вагомий внесок у становлення семіотичного підходу здійснено Ч. Пірсом, згодом головні ідеї цього підходу були викладені й систематизовані Ч. Морісом. Чимало зроблено в галузі дослідження семіотики О. Лосєвим, П. Флоренським, І. Бодуеном де Куртене та іншими дослідниками. Семіотичний аналіз невід'ємно пов'язаний із категоріями синтактики й семантики, які докладно представлені у працях позитивістів і представників аналітичної філософії, а прагматика – у працях Л. Вітгенштейна. А переконливо обґрунтована теорія знаків належить У. Еко [9].

Теоретичні підвалини семіотики заклав швейцарський лінгвіст Фердинанд де Соссюр та американський логік і філософ Чарльз Пірс. Так Ф. де Соссюр сформулював основи науки про знаки, яку він назвав семіологія [в даному випадку доречним є зазначити, що термін «семіотика» є властивим понятійно-категоріальному апарату Ф. де Соссюра, а термін «семіологія» – Ч. Пірса]. Досить вичерпно описано специфіку теоретичних схем семіотичного аналізу в публікаціях відомої дослідниці архітектури С. Лінди, зокрема особлива увага звернена на знакові системи, запропоновані вченими: «Ч. Пірс розробив складну логічну таксономію типів знаків, а його ідеї розвинув Ч. Морріс, який визначив структуру самої семіотики, а також ввів поняття «метазнак», що позначає знаки, які вказують на інші знаки (у Ч. Пірса це індексальні знаки). Властивість знаків вчений поділяв на три частини: синтаксис – умови, при яких знаки вступають у співвідношення, що є появою мови; семантика – значення знака, яке вказує на предмет; прагматика –

відношення знака до його інтерпретаторів та інтерпретацій» [5]. В категоріях Морріса міський простір можна аналізувати наступним чином: синтаксис буде представлений моделлю розміщення архітектурних об'єктів в місті, їх композицією; семантика представлена смисловим наповненням тих же архітектурних об'єктів; прагматика відображатиме специфіку «споживання» та взаємодії особистості, локальних міських спільнот з публічними просторами, будівлями, транспортом у місті. Розглядаючи місто як культурний текст варто відштовхуватися від розуміння дискретності подібного тексту, тобто визнати міський текст як такий, що складається із знаків, значення яких виникають в результаті їх взаємної проєкції, а отже, залучаючи семіотичну оптику Ч. Морріса, сприймати як метазнаки.

Варто більш детально розглянути запропоновані Ч. Пірсом та Ф. де Соссюром моделі знаків [12]. У своїй роботі «Курс загальної лінгвістики» Ф. де Соссюр задав парадигму гуманітарної думки у ХХ ст. в межах якої запропонував діадичну модель знака, яка пропонує розглядати структуру знака, що складається із двох взаємопов'язаних частин: *signifier* (вказівник; символ; те, що визначається), тобто форма, що може набути знак; *signified* (означуване) – поняття, що презентується. А в межах власних наукових робіт Ч. Пірс представляє тріадичну модель знака [10, с. 50], в якій знак складається з трьох частин: репрезентамен (*representamen*) – форма, що набуває знак; інтерпретант (*interpretant*) – це сенс, що походить від знака; об'єкт – те, на що проєктується знак.

Як зазначає С. Лінда, «репрезентамен нагадує означаюче у Ф. де Соссюра, у той час як інтерпретант – означуване, проте, на відміну від останньої, інтерпретанта має властивість: вона сама по собі є знаком у розумі інтерпретатора. У той час як Ф. де Соссюр підкреслював довільну природу лінгвістичного знака, сьогодні більшість семіотиків підкреслюють, що знаки відрізняються щодо того, наскільки вони довільні або конвенційні. На основі цього Ч. Пірс формулював три види відношень між засобом вираження знака та його референтом (об'єктом позамовної дійсності, який має на увазі особа, що здійснює акт мовлення). Ці види відношень ще інакше називають «видами знаків» – це відома фундаментальна тріада Ч. Пірса: знаки-ікони, знаки-індекси та знаки-символи. Тобто знаки представляють об'єкт на основі подоби, казуальності (збігу, випадковості) та довільного консенсусу (суспільного договору). Знаки перераховані вище у порядку збільшення конвенційності: іконічний знак – це знак, прямо пов'язаний певним чином з означуванним, індексний знак – це знак, подібний на означуване, та символічний знак – знак, який відносно означуваного є довільним або винятково конвенційним» [5]. Застосовуючи тріаду Пірса до міського простору, як приклад можна зазначити, що в якості іконічних знаків виступають архітектурні об'єкти в місті.

Важливим моментом теоретичної еволюції поглядів на семіотичний аналіз є запропоновані положення Ф. де Соссюром, які стали основою структуралізму і постструктуралізму, та дозволяє підійти до аналізу мови, як і будь-якої знакової системи, у вигляді структури з фіксованою відповідністю знаків та значень. Дана теза присутня в межах структуралізму та постструктуралізму. У свою чергу, деконструкція відомого французького вченого Ж. Дерріди концептуалізує комунікацію як процес, в якому значення не зафіксовані мовною системою, а вільно існують в потоці мови, а спілкування постає вільною грою знаків. А отже «мова міста» має семіотичні характеристики, які є можливим зафіксувати в дискурсах міста.

В публікаціях, присвячених розгляду феноменологічної перспективи дослідження міста, зазначається, що домінуюча різниця в підходах до аналізу мови у Ф. де Соссюра та М. Бахтіна представлена у даних положеннях: чим визначається значення мовних знаків та чи існують неопосередковані відносини між знаком та значенням. Якщо Ф. де Соссюр дає відповіді на ці запитання на абстрактному, понятійному рівні, завдяки чому об'єкт лінгвістики отримує чіткі межі, то для М. Бахтіна відповіді знаходяться на межі з реальною мовною практикою, з соціальним контекстом мовної взаємодії тих, хто спілкується. Звідси – живий зв'язок спілкування, пізнання і самопізнання, об'єднавча роль діалогу, конститутивний статус контексту і невичерпний творчий потенціал самої діалогічної моделі мови [9].

В контексті аналітики міського простору особливий інтерес представляє концептуальна ідея структури знака, запропонована Г. Фреге. Експлікація даної схеми відкриває можливості вивчення міських об'єктів та предметів з позиції семіотичного підходу. Розглянемо детальніше ідею «трикутника Фреге». Модель передбачає наявність трикутника, де вершинами виступають знак (ім'я, сигніфікат), концепт (сенс, десігнат) і денотат. Денотат у логіці та семантиці – це предмет, який позначають власним іменем (константа або терма) або клас предметів, які називають спільним іменем. Денотат відповідає поняттю «об'єкта» у тріаді Ч. Пірса. У свою чергу, ім'я у Г. Фреге – це те, яким чином іменується предмет (денотат), ім'я є відповідником «*representamen*» у Ч. Пірса або «*signifier*» у Ф. де Соссюра. Ще одна характеристика – це концепт або смисл, те, що у повсякденній мові називають значенням. У семантиці ж розрізняють предметне значення і смисл. Предметним значенням певного виразу називають той предмет або клас предметів, які позначаються цим виразом: тобто це й буде денотат. Водночас кожен вираз має внутрішній зміст, який і буде називатися сенсом. Саме теорія трикутника Фреге, або теорія імені, покладена в основу сучасної логічної семантики [13]. Наприклад, кейс міста Дніпра демонструє наступне застосування трикутника Фреге: «Дніпро» – є знаком, «місто Дніпро» – денотат, «місто обласного

значення в Україні, адміністративний центр Дніпропетровської області та Дніпровського району» – концепт, сенс. У подальшому, аналізуючи знаково-символічну складову міського простору, можливим є дослідження руху даної схеми, визначення специфіки концепту як класичного продукту культури та ін.

Як звертає увагу С. Лінда, також у семантиці представлені й інші конструкції знака. Наприклад, трикутник Одена-Річардса, де вершинами трикутника стали символ, референт і референція, де символ – це є поняття, референт – власне об'єкт, на який символ посилається, а референція – це мислене уявлення про предмет. Як видно, незважаючи на різницю термінологій, усі конструкції об'єднують множинне трактування знака. Обов'язковою складовою структури знака є ім'я (або вказівник, символ, репрезентамен, сигніфікат – у міському просторі це офіційні найменування архітектурних, ландшафтних, логістичних, транспортних об'єктів), тобто форма знака (візуальна або акустична) і смисл (означуване, референція, інтерпретанта, десигнат, концепт), тобто сутність знака (ментальна – оскільки знаходиться у залежності від соціокультурних детермінант кожного конкретного міського простору). У багатьох конструкціях до цих двох складових додається ще денотат (референт, об'єкт), тобто річ, на яку посилається знак, яку цей знак і означає. Денотат може реально існувати в даний момент (чи існував у минулому), а може і не існувати (бути придуманим) – і в даному випадку ми можемо говорити про міські нарративи, метафори, міську міфологію та ін. [5].

У дослідницькій ситуації розгляду міста як культурного тексту, неодмінно варто звернути увагу на підходи семіотичного аналізу Г. Зімеля, Ю. Лотмана, В. Беньяміна. Що може об'єднати даних вчених? Як відмічає К. Червенко у науковій публікації «Символіка міста: семіотичний підхід»: «Г. Зімелю, В. Беньяміну, Ю. Лотману як «читачі» міста мають щось спільне. Тоді як праці Мішеля де Серто описують власну позицію як позицію Ікара-вуаериста, який спостерігає за великим містом зверху. У разі де Серто мова йде про верхівку торгового центру на Манхеттені. Автор наводить відмінність між двома когнітивними структурами, які характеризують артикуляції міста: узагальнююче бачення тих, хто створює всеосяжні паноптичні й теоретичні конструкції, дивлячись на місто з висоти пташиного польоту, і міські практики тих, хто аналізує місто «знизу». Перших Мішель де Серто відніс до «вуаеристів», теоретиків нерухомої просторової тотальності. Других – до «пішоходів», які практично опановують середовище міського простору. Виходячи з цього підходу, Г. Зімеля і В. Беньяміна можна віднести до «пішоходів», оскільки їхній підхід до міської повсякденності зосереджений на певних об'єктах міста. А Ю. Лотмана відносить до «вуаеристів», оскільки він не висуває на передній план свій суб'єктивний досвід, а передусім зосереджується на широких міфологічних категоріях, за допомогою яких місто постає статичним і нелюдським» [14].

На особливу увагу заслуговує теоретичні та методологічні розробки Ю. Лотмана який у своїх працях пропонує розглянути два напрямки міської семіотики: по-перше, місто як простір; по-друге, місто як ім'я [7, с. 167]. Дослідник звертає свій погляд на той факт, що саме принциповий семіотичний поліглотизм будь-якого міста робить його полем різноманітних і за інших умов неможливих семіотичних колізій. Як відмічено в роботі В. Грушко, на думку Ю. Лотмана, місто, реалізуючи стиковку різних національних, соціальних, стилевих кодів і текстів, здійснює різноманітні гібридизації, перекодування, семіотичні переклади, які перетворюють його на потужний генератор нової інформації. Джерелом таких семіотичних колізій є архітектурні споруди, міські обряди й церемонії, сам план міста, найменування вулиць і тисячі інших знаків, образів, облич культури [2].

Таким чином, у будь-якому дослідженні онтологічної реальності створюються знаки і часто знакові системи. Саме тому слід розрізняти, коли діяльність з їхнього створення та обробки має семіотичний характер, а коли вона належить тим галузям науки, в лоні яких вона здійснюється та проводиться, не виходячи за чітко окреслені межі окремих дисциплін. Робота зі знаками та знаковими системами в межах будь-якої науки, виконана в концептах цієї науки, належить їй, і становить її часткову семіотику. Робота зі знаковими системами соціології, а саме з конструюванням соціальної реальності за допомогою ідеології, соціальною комунікацією, в такому ключі є соціологічною діяльністю, хоча і носить семіотичний характер [4]. Відповідно, продемонстровані наукові розробки в напрямку семіотичного аналізу демонструють потенціал семіотики в напрямку дослідження міського простору. Так як для будь-якої семіотичної системи знак поєднуючись за законами синтагматики з іншими знаками, утворює текст – як зазначав Ф. де Соссюр – з одного боку, слова в мові, з'єднуючись, один з одним, вступають між собою у відносини, засновані на лінійному характері мови, який виключає можливість проголошення двох елементів одночасно, ці елементи вбудовуються один за іншим в потоці мовлення – подібні поєднання можна назвати синтагмами. Залучаючи термінологічний масив семіотичного підходу Ф. де Соссюра, пропонуємо використовувати термін «синтагма» для означення логіки організації лінійних позицій об'єктів міського середовища (як приклад – архітектурних одиниць), а отже можливим видається виявлення закономірностей сполучення, співвідношення цих об'єктів у міському просторі та виявлення символічного навантаження та зв'язку між ними. Зокрема перспективним є експлікація елементів семіотичного підходу до декодування архітектурного простору міста. Оскільки основні інтереси семіотики зосереджені на описі загальних структур (мови, кодів), то відповідно основною проблемою архітектурної семіотики можна вважати формування понять мови і знаків архітектурних об'єктів. При цьому природним є виходити з того, що текст – це матеріальна реалізація системи кодів. Так, застосування «принципу

ідентифікації» (який запропонований Ш. Баллі в лінгвістичному блоці семіотичного підходу) до дослідження об'єктів міського простору дає змогу визначити можливість/неможливість зафіксувати замість лінійного переліку об'єктів (номера будинків на вулиці, тип призначення будівлі) єдиний ідентифікатор (як приклад, «центр міста», «елітний район», «модні заклади» та ін.). Залучення семіотичної оптики дозволяє розкрити ширше межі соціологічного аналізу та застосувати представлені методологічні схеми для визначення тканини символічного простору міста як об'єкту наукових досліджень – розглянути архітектурні об'єкти як індексні знаки, зафіксувати наявність іконічних, символічних та метазнаків в міському просторі, простежити специфіку процесів денотації міської тканини, підтвердити тези щодо дискретності міського тексту.

Літератури:

1. Воронкова В. Г. Планування та прогнозування в умовах ринку: навчальний посібник. Київ: ВД «Професіонал», 2006. 352 с.
2. Грушко В. Міста у культурно-семіотичному процесі формування геополітичних просторів та зон підвищеної геополітичної напруги. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Географія*. Тернопіль: Терноп. нац. пед. ун-т ім. Володимира Гнатюка. 2014. №2. С. 61-69.
3. Жулькевська О. В., Грищенко М. В. Суспільний простір міста як об'єкт соціологічного вивчення та емпіричний референт соціальних змін. *Соціологічні студії*. 2012. №1. С. 61-66. URL: <https://sociostudios.eenu.edu.ua/index.php/socio/article/view/25/14>
4. Ковтуненко Е. С. Методологічні підходи в семіотичному аналізі. *Наукові праці: науково-методичних журнал*. 2013. Вип. 199. Т.211. С. 44-49.
5. Лінда С. М. Структура «архітектурного знака» та «архітектурного тексту» в семіотичному аналізі об'єктів історизму. Lviv Polytechnic National University Institutional Repository. URL: <http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/15577/1/4-14-25.pdf> (дата звернення: 20.07.19) назва з екрану.
6. Лотман Ю. М. Внутри мыслящих миров, 1996. Москва: Языки русской культуры. 464 с.
7. Лотман Ю. М. Люди и знаки. *Семиосфера*. 2000. СПб.: Искусство-СПБ, 704с.
8. Малес Л. В. Соціокультурний аналіз як пізнавальна стратегія в ситуації поліпарадигмальності соціологічного теоретизування. *Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки*. 2011. №12. С. 11-15.
9. Міклін М. В. Місто як структуроутворювальна машина знаків у феноменологічній перспективі. *Modern directions of theoretical and applied researches*. URL: <http://www.sworld.education/index.php/ru/conference/the-content-of-conferences/archives-of-individual-conferences/march-2015>. (дата звернення: 23.07.19). Назва з екрану.
10. Пирс Ч. Начала прагматизма. СПб.: Лаборатория метафизических исследований философского факультета СПбГУ; Алетейя, 2000. С. 49-52.
11. Співак Д. Семіотика як методологія дослідження політичної урбаністики. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 22*. 2016. Випуск 20. С. 3-38.
12. Соссюр Ф. Курс общей лингвистики. *Биографические и критические заметки о Ф. де Соссюре*. Екатеринбург: Изд-во Урал. ун-та. 1999 С. 68-78.
13. Фреге Г. Смысл и денотат. *Я иду на занятия... Семіотика. Хрестоматія*. Москва: Изд-во Ипполитова. 2005. С. 43-66.
14. Червенко К. М. 2012 Символіка міста: семіотичний підхід. *Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия «Философия. Культурология. Политология. Социология»*. Том 24 (65). № 4. С. 214–219.

Возможности использования семиотического подхода к анализу городского пространства

Основное внимание в статье сосредоточено на анализе эвристического потенциала семиотического подхода в исследовании городского пространства. Зафиксировав в качестве объекта исследования город как культурный текст и отталкиваясь от методологических ориентиров социокультурного подхода и постструктуралистских опций анализа предложено в качестве предметной сферы исследования воспринимать знаково-символическое пространство города сквозь призму семиотической оптики. Соответственно город как социокультурный феномен может рассматриваться как совокупность знаковых объектов. В качестве теоретического базиса рассмотрено эволюцию взглядов ряда зарубежных ученых, в частности сосредоточено внимание на научных работах В. Беньямина, Р. Барта, К. Леви-Стросса, Ч. Дженкса, К. Линча, Г. Зиммеля. В качестве основных работ в направлении семиотической аналитики выделены труды Ф. де Соссюра, Ч. Пирса, Ч. Морриса, Ю. Лотмана. Отмечено, что важным моментом теоретической эволюции взглядов на семиотический анализ предложенные положения Ф. де Соссюром позволяет подойти к анализу языка, как и любой знаковой системы в виде структуры с фиксированной соответствием знаков и значений. Данный тезис присутствует в рамках структурализма и постструктурализма. Проанализировано, идеи «треугольника Фреге» и «треугольника Одена-Ричардса», отмечено, что данный теоретических инструментов в исследовании городов существенно расширяет потенциал урбанистических исследований. Подчеркнуто, что применение инструментов семиотического подхода позволяют соединить аналитику знаково-символической системы города и пространства городской повседневности, что в свою очередь открывает новые возможности для исследования отдельных аспектов городского пространства в направлении исследования индексных, иконических, символических знаков, особенностей процессов денотации ряда объектов городского пространства.

Ключевые слова: городское пространство, семиотика, знак, символ, культурный текст.

References:

1. Voronkova, V. H. (2006) Planning and forecasting in market conditions: textbook. In Voronkova, V. N. (ed.). Kyiv: VD «Professional».
2. Grushko, V. (2014) Cities in cultural and semiotic shaping geopolitical spaces and zones of increased geopolitical tension. *The scientific issues of Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University. Series: Geography*. No 2. pp. 61-69.
3. Zhulkevskya, O. V., Hryshchenko, M.V. (2012) Public space of city as an object of sociological investigation and empirical referent of social changes. *Sociological studios*. No 1. pp. 61-66.
4. Kovtunencko, E. S. (2013) Methodological approaches are in a semiotic analysis. *Scientific works: scientific and methodological journal*. 2013. №. 199. Vol. 211. pp 44-49.
5. Linda, S. M. (2012) Structure of the "architectural sign" and "architectural text" in the semiotic analysis of the objects of historicism. *Visnyk of Lviv National Polytechnic University: Architecture*. Vol. 728. pp. 14-25.
6. Lotman, Yu. M. (1996) Inside of Thinking Worlds. Moscow: *Yazyki russkoi kultury*
7. Lotman, Yu. M. (2000) People and Signs. Semiosphere SPb.: *Iskusstvo-SPb*.
8. Males L. V. Socio-cultural analysis as a cognitive strategy in the situation of polyparadigmality of sociological theoretization. *Actual problems of sociology, psychology, pedagogy*. 2011. Vol. 12. pp. 11-15
9. Miklin, M. (2015) City as a structure-forming mechanism of symbols in the phenomenology. Modern directions of theoretical and applied researches 2015 [online]. Available at: <https://www.sworld.com.ua/konfer38/323.pdf>
10. Peirce, Ch. (2000) Nachala prahmatyzma. *Laboratoryia metafizicheskikh issledovaniy filosofskogo fakulteta SPbHU; Aleteia*.
11. Spivak D. (2016) Semiotics as methodology of political urban studies research. *Scientific journal of National Pedagogical Dragomanov University. Series 22*. Vol. 20. pp. 33-38.
12. Saussure Ferdinand de. (1999) Course in General Linguistics. *Byohrafycheskye y krytycheskye zametky o F. de Sossiure*. In Chapayeva, N. V. and Bespalov V. E. (ed.) Ekaterynburh: Yzd-vo Ural University.
13. Frege, G. (2005) 'Sense and denotat'. *Ya idu na zaniatiya... Semyotyka*. Textbook. Moscow: Yzd-vo Yppolytova, pp. 43-66 [in Russian]
14. Chervencko, K.M. (2012) Symbolics of a city: semiotic approach. *Scientific Notes of Taurida National V.I. Vernadsky University. Series: Philosophy. Culturology. Political sciences. Sociology*. Vol. 24 (65). № 4. pp. 214-219.